

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการกล่อมเกลາทางการเมืองของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) กรณีศึกษาจังหวัดอุดรธานี มีแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎี

ส่วนที่ 2 ประวัติความเป็นมาของชมรมคนรักอุดร

ส่วนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี

1.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการกล่อมเกลາทางการเมือง

1.1.1 ความหมายของการกล่อมเกลາทางการเมือง

คำว่า “การกล่อมเกลາทางการเมือง” ได้มีการใช้คำนี้ในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น “การเรียนรู้ทางการเมือง” “การจัดเกลาทางการเมือง” “การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง” “การเรียนรู้ชีวิตทางการเมือง” “สังคมการเมือง” “สังคมประกิตทางการเมือง” ซึ่งรูปแบบคำต่างๆ ดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า “Political Socialization” ในยุคที่รัฐศาสตร์ได้รับความสนใจศึกษาเชิงปรัชญา นักปรัชญาการเมืองบอกว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นการเตรียมความพร้อมของบุคคลสำหรับความเป็นพลเมืองในแบบที่ปรารถนาของรัฐ

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ ได้กล่าวถึงความหมายของการกล่อมเกลาทางการเมืองไว้หลายท่าน ดังนี้

อัลมอนด์และพาวเวลล์ (Almond and Powell 1980, 36) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นการนำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชนในระบบการเมือง โดยเป็นกระบวนการสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง การกล่อมเกลาทางการเมือง จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง หรือทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งของระบบการเมือง ที่ได้รับจากประสบการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา

ซึ่งจะช่วยรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมเอาไว้ หรือนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงไปจากวัฒนธรรมทางการเมืองเดิม หรือก่อให้เกิดการก่อตัวของวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ขึ้นมาก็ได้ ในเชิงการวิเคราะห์ระบบการเมืองกระบวนการเรียนรู้หรือการกล่อมเกลาทางการเมืองนี้ ในทัศนะของอัลมอนต์ จัดเป็นหน้าที่หนึ่งในระบบการเมืองตามตัวแบบการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-Functional Approach) โดยเป็นหน้าที่นำเข้าสู่ระบบการเมือง หรือ Input Functions ซึ่งทำหน้าที่บำรุงรักษาระบบให้คงอยู่ตามตัวแบบนี้ อัลมอนต์ ตั้งสมมติฐานว่า ในแต่ละระบบการเมือง จะมีการสืบทอดวัฒนธรรมและโครงสร้างของระบบการเมืองอยู่ตลอดเวลาและการ สืบทอดดังกล่าวนี้ เป็นไปได้ด้วยกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง ในความหมายของกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง อัลมอนต์และพาวเวลล์ (Almond and Powell 1966, 64) เสนอว่า กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง คือ กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชน หรือส่งผ่านวัฒนธรรมทางการเมือง กระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง ช่วยผดุงวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมไว้ โดยส่งผ่านจากจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง และในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมอย่างรวดเร็วฉับพลัน เช่น เกิดการปฏิวัติ กระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองก็สร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่เคยมีมาก่อนขึ้นมาใหม่ได้

แลงตัน (Langton 1969, 5) สรุปอย่างกว้างๆ ว่ากระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับวิถีทางของการสืบทอดวัฒนธรรมทางการเมือง ภายในสังคมหนึ่งๆ จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เป็นกระบวนการของการสืบทอดที่ดำเนินการผ่านตัวการต่างๆ ของสังคม ซึ่งจะทำให้แต่ละคนได้เรียนรู้ในอันที่จะกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของตนกับการเมืองให้เหมาะสม

รัชและอัลธอฟ (Rush and Aithof 1971, 16) กล่าวว่า กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นการที่แต่ละบุคคลรู้ว่าตนเองอยู่ในระบบการเมือง ทำให้เกิดมโนคติหรือปฏิกิริยาต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง กระบวนการนี้เกิดขึ้นนอกสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่และยังเกิดขึ้นจากกระบวนการที่มีบทบาทต่อกันระหว่างบุคลิภาพและประสบการณ์ของบุคคลแต่ละบุคคลนั้นอีกด้วย

อีสตันและเดนนิส (Easton and Dennis 1969, 392-393) กล่าวว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง หมายถึงกระบวนการที่ช่วยให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง หรือ ความโน้มเอียงทางการเมือง ซึ่งได้แก่ความรู้ ทัศนคติบรรทัดฐานและค่านิยมทางการเมืองของคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งจากสังคมหนึ่งไปอีกสังคมหนึ่ง ถ้าไม่มีกระบวนการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้แล้วจะทำให้สมาชิกใหม่แสวงหาวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะมีผลต่อเสถียรภาพหรือการ

คงอยู่ของระบบการเมืองนั้นๆ ดังนั้นการกล่อมเกลາทางการเมืองจึงเป็นการช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบปรับตัวดำรงอยู่ต่อไปได้

คอว์สันและเคนเนซ (Dawson and Kenneth 1969, 17) กล่าวว่า กระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง หมายถึง กระบวนการที่พลเมืองบรรลุนิติภาวะทางการเมืองโดยสามารถแสดงทรรศนะความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับการเมืองได้

โครแมน (Coleman 1968, 18) ได้เสนอว่ากระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งทัศนคติต่อระบบการเมืองและบทบาทในระบบการเมือง รวมทั้งการมีความรู้ การมีความรู้สึกและการมีความสำนึกในความสามารถในทางการเมืองของตน

ริชาร์ท ไนมิ (Richard Niemi 1973, 116) กล่าวว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองมีรากฐานมาตั้งแต่วัยเด็กการเรียนรู้ในวัยก่อนผู้ใหญ่มีความสำคัญ เพราะสิ่งที่ได้เรียนรู้และก่อตัวขึ้นในช่วงต้นของชีวิตและมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองที่จะตามมาในวัยผู้ใหญ่

ประทีป สยามชัย (2526, 93) อธิบายว่า การกล่อมเกลາทางการเมือง หมายถึง การเรียนรู้ที่ทำให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองขึ้นมา ซึ่งรวมถึงการเรียนรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนในวิชาสังคมศึกษา จากข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบันไปจนถึงการรับเอาทัศนคติทางการเมืองจากครอบครัว กลุ่มเพื่อนและบุคคลอื่นๆ

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ สายทิพย์ สุคติพันธ์ (2526, 19-20) อธิบายว่า กระบวนการกล่อมเกล่าการเรียนรู้ทางการเมืองเป็นกระบวนการที่บุคคลได้มาซึ่งความโน้มเอียงทางการเมืองต่างๆ อันได้แก่ ความรู้ความเชื่อ ทัศนคติและความรู้สึก ค่านิยมที่เกี่ยวกับระบบการเมือง กระบวนการกล่อมเกล่าการเรียนรู้ทางการเมืองนี้อาจเป็นการรักษาและส่งผ่านหรือแปลงรูปหรือสร้างความโน้มเอียงทางการเมืองเหล่านั้นก็ได้

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2518, 88) อธิบายว่า กระบวนการกล่อมเกล่าทางการเมือง โดยทั่วไปคือ การพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลซึ่งกระทำต่อกันและเป็นกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางการเมือง แต่ในกระบวนการกล่อมเกล่าทางการเมืองทั่วไปนั้นบุคคลจะเรียนรู้ทั้งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเมือง และไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง ถึงกระนั้นก็ตาม สิ่งต่างๆ เหล่านั้นต่างมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลด้วย

ประจิตร มหาหิง (2529, 201) ให้ความหมายว่าสังคมกรรมหรือการเรียนรู้ทางการเมือง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่บุคคลหรือมวลชนได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง อันได้แก่ ทัศนคติ โลกทัศน์ หรืออุดมการณ์ ความเชื่อและความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อการเมือง ระบบการเมือง และส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง จากคนยุคหนึ่งไปยังคนอีกยุคหนึ่ง

โดยอาศัยสื่อกลางต่างๆ เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ศาสนา พรรคการเมือง รัฐบาล สถาบันการศึกษา สมาคม และสื่อสารมวลชนต่างๆ สังคมกรรมทางการเมืองเป็นกระบวนการช่วยสร้างเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพทางการเมือง คือ ลักษณะประจำชาติหรือเอกลักษณ์ทางการเมืองที่พึงประสงค์ให้แก่พลเมืองของรัฐ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2532, 204) ให้ความหมายว่า การขัดเกลาทางการเมือง คือ กระบวนการที่บุคคลได้มีความรู้หรือความคุ้นเคยกับระบบการเมืองและกระบวนการที่กำหนดลักษณะทางการเมือง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองของบุคคลตลอดจนลักษณะที่บุคคลมีปฏิกิริยาหรือความรู้สึกล่อปรายต่อการเมือง

จะเห็นได้ว่า คำจำกัดความและทัศนะของนักรัฐศาสตร์เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองที่ยกมากล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีส่วนร่วมกันหลายประการ ส่วนที่ต่างกันไปบ้างในประเด็นปลีกย่อย ซึ่งมีลักษณะที่เสริมหรือเพิ่มในรายละเอียดเท่านั้น ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า “กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองคือ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ หรือความรู้และค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับด้านการเมือง จากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่งโดยผ่านตัวการต่างๆ ของสังคม”

1.1.2 รูปแบบของการกล่อมเกลาทางการเมือง

กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเกิดแบบแผนเชิงพฤติกรรมที่มีหรือแสดงออกต่อการเมืองของบุคคล อันมีส่วนสร้างบุคลิกภาพและวัฒนธรรมทางการเมือง อันเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดชีวิต ดังที่ได้กล่าวถึงไปข้างแล้ว ในแง่รูปแบบของการกล่อมเกลาทางการเมืองนั้น คอว์สัน และพรีวิทท์ (Dawson and Prewitt 1969, 41-80) กล่าวว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองของบุคคลสามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบคือ การกล่อมเกลาทางตรง (Direct Form) เป็นการอบรมกล่อมเกลาหรือถ่ายทอดให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหา (Content) เกี่ยวกับการเมืองโดยเฉพาะ เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของรัฐบาล รูปแบบของการปกครองประเทศ ลัทธิทางการเมือง เป็นต้น อีกรูปแบบหนึ่งคือ การกล่อมเกลาทางอ้อม (Indirect Form) ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงที่จะเป็นไปในทางการเมือง ด้วยวิธีการเรียนรู้หรืออบรมกล่อมเกลาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองโดยตรง แต่มีอิทธิพลทำให้เกิดการพัฒนาตัวตนทางการเมือง (Political Self) ของบุคคลได้ การกล่อมเกลาทางการเมืองแบบนี้ จะสร้างทัศนคติที่มีอำนาจทางการเมือง โดยหลักการสำคัญก็คือ ความสัมพันธ์ในวัยเด็กที่มีต่อพ่อแม่ ต่อครู เป็นต้น จะพัฒนาเป็นความคาดหวังต่อผู้มีอำนาจทางการเมืองต่อไปได้

ในทัศนะของ อัลมอนด์และเพาเวลล์ (1980, 38) รูปแบบของการกล่อมเกลาทางการเมืองนั้น จะดำเนินไปใน 2 รูปแบบกล่าวคือ

1. รูปแบบที่เห็นได้ชัด (Manifest Transmission) การกล่อมเกลาทางการเมืองในรูปแบบนี้ เกิดขึ้นเมื่อกระบวนการกล่อมเกลาหรือการถ่ายทอดนั้น เป็นการสื่อสารที่แสดงออกอย่างชัดเจนในการให้ข้อมูลข่าวสาร ค่านิยม และความรู้สึกต่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง อันได้แก่ การสอนเรื่องหน้าที่ทางการเมืองของประชาชนให้แก่นักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

2. รูปแบบที่แฝงอยู่ (Latent Transmission) ในรูปแบบนี้ เป็นการกล่อมเกลาที่ไม่ใช่ทัศนคติทางการเมือง (Non-political Attitude) แต่มีผลกระทบต่อทัศนคติทางการเมืองของผู้ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองโดยทางอ้อม ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากประสบการณ์ในวัยเด็ก เช่น เด็กรับเอาทัศนคติในทางก้าวร้าวจากครอบครัว ซึ่งอาจมีแนวโน้มให้เด็กกลายเป็นบุคคลที่มีทัศนคติแบบอำนาจนิยมเมื่อเติบโตขึ้น เป็นต้น

1.1.3 ขั้นตอนของกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง

พาย (Lucian Pye 1962, 44-48) กล่าวว่าไว้ว่า กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง มีลำดับขั้นตอนจำแนกได้ 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนแรก เป็นขั้นมูลฐานเริ่มแรกสุด เมื่อคนเกิดมาจะได้รับการอบรมเป็นช่วงตอนที่ทารกได้รับการฝึกฝนให้เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งเป็นตอนที่เด็กจะเกิดภาวะการเรียนรู้เกิดทัศนคติ ค่านิยม ความชำนาญ ความสัมพันธ์กับบทบาทต่าง ๆ ของบุคคล ความรู้ทั่วไปและสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นซึ่งคนในสังคมนั้นจะต้องเรียนรู้ อันเรียกได้ว่าเป็นขั้นของการสร้างความโน้มเอียง (Orientation) ให้บุคคลเข้าสู่ความเป็นมนุษย์ โดยชี้ให้เห็นถึงแนวทางการเรียนรู้วิธีในการดำเนินชีวิตหรือการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

ขั้นตอนที่สอง เป็นขั้นที่ก่อให้เกิดบุคลิกภาพต่อบุคคล อันเป็นประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อจิตใจสำนึก ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดบุคลิกภาพมูลฐานของบุคคลนั้น ในขั้นตอนนี้บุคคลจะมีความสำนึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือที่เรียกว่ามีตัวตน (Identity)

ขั้นตอนที่สาม เป็นขั้นที่บุคคลได้รับการกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นขั้นตอนที่บุคคลเริ่มมีความรู้สึก มีความสำนึก ถึงโลกทางการเมืองรอบๆ ตัวเขา และได้รู้ รวมทั้งมีทัศนะ กับเข้าใจถึงเหตุการณ์ความเป็นไปทางการเมืองต่างๆ ที่เรียกได้ว่าเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองผ่านตัวแทนการกล่อมเกลา (Political Socializing Agents)

ขั้นที่สี่ เป็นขั้นตอนที่บุคคลผ่านจากการเป็นสมาชิกของการเมืองที่ไม่ได้มีกิจกรรม (Passive) มาเป็นผู้เข้าร่วมที่มีบทบาททางการเมือง ขั้นตอนนี้เรียกว่า การเลือกสรรทางการเมือง (Political Recruitment) โดยเป็นขั้นตอนที่บุคคลจะมีความเข้าใจต่อการเมืองอย่างลึกซึ้ง และมีทัศนคติทางการเมือง หรือที่เรียกว่ามีบุคลิกภาพทางการเมืองอย่างชัดเจนและถาวรขึ้นกว่าเดิม

คำแปลศัพท์คำนี้เป็นภาษาไทย มีความแตกต่างกันไปบ้างได้แก่ “กระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง” “กระบวนการหล่อหลอมทางการเมือง” หรือ “กระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง”

1.1.4 ตัวการในการกล่อมเกลาทางการเมือง

ตัวการในการกล่อมเกลาทางการเมือง (Agent of Political Socialization) หรือกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองเกิดขึ้น โดยผ่านสถาบันและตัวการต่างๆ กัน บางตัวการมีบทบาทต่อการสร้างการกล่อมเกลาทางการเมืองอย่างชัดเจน เช่น การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในโรงเรียน แต่บางตัวก็มีบทบาทให้การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองโดยอ้อมหรือแฝงเร้น เช่น กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ เป็นต้น ตัวการในการกล่อมเกลาทางการเมืองของสังคมในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชนและประสบการณ์ตรงที่เกี่ยวข้องกับการเมืองจากการปฏิสัมพันธ์กับสถาบันการเมืองต่างๆ

ครอบครัว

ครอบครัว (Family) เป็นตัวการในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองขั้นแรกของบุคคลโดยในวัยเด็กบุคคลจะเริ่มเรียนรู้แบบแผนของพฤติกรรมจากครอบครัวและเครือข่ายโดยพบว่าอิทธิพลที่สำคัญของครอบครัวในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองคือการสร้างทัศนคติต่ออำนาจ (วีระ แสงจันทร์ 2536, 26) เช่น การลงโทษเมื่อไม่ปฏิบัติตาม การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เด็กที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ภายในครอบครัวมักเป็นผู้มีความรู้สึกรับสมรรถนะทางการเมืองสูงและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต ถ้าเด็กถูกอบรมให้มีลักษณะยอมรับฟัง เชื่อฟัง เด็กจะมีพฤติกรรมยอมรับ เชื่อฟัง ซึ่งอาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมแบบไพร่ฟ้า จากงานวิจัยทางด้านนี้ยืนยันว่า ถ้าบิดา มารดาในครอบครัวมีความสนใจทางการเมืองเฉพาะอย่างในระดับสูงและถ้าเด็กในครอบครัวมีโอกาสเรียนรู้ความรู้สึกรับความสนใจของบิดามารดาได้เที่ยงตรงแล้ว ครอบครัวยังจะมีอิทธิพลต่อเด็กในด้านค่านิยม ทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองมากตามไปด้วย (แสวง บุญมี 2537, 38) อย่างไรก็ตามถึงแม้ครอบครัวจะมีบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นอย่างมาก แต่ก็ยังมีองค์กรหรือสถาบันอื่นๆ ที่มีบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมืองเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาหรือกลุ่มเพื่อน ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของสังคมนั้นเป็นสำคัญ ครอบครัวเป็นโครงสร้างที่ทำหน้าที่ให้การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของสังคมเป็นโครงสร้างแรกที่บุคคลจะได้พบ อัลมอนด์และเพาเวลล์ (Almond and Powell 1980, 38) เห็นว่าครอบครัวเป็นตัวการในการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองที่มีอิทธิพลสูงต่อเนื่องเป็นระยะยาว ทั้งโดยตรงและทางอ้อมอิทธิพลที่สำคัญของครอบครัว คือ การสร้างทัศนคติต่ออำนาจ กล่าวคือ ภายในครอบครัวจะมีลักษณะการตัดสินใจร่วมกัน (Collective Decision) ซึ่งเป็นลักษณะการใช้อำนาจหน้าที่ (Authoritative) ในทัศนคติของเด็ก เนื่องจากการ

ปฏิบัติตามหรือไม่เชื่อฟังจะนำไปสู่การลงโทษ หรือไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการ ดังนั้นประสบการณ์ของเด็กเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครอบครัว จะส่งผลต่อความรู้สึก มีความสามารถทางการเมือง (Political Competence) สร้างทักษะเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองและนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต ถ้าเด็กถูกอบรมสั่งสอนให้มีพฤติกรรมแบบยอมรับเชื่อฟัง อาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมทางการเมืองแบบนั้นในอนาคตได้

สถาบันการศึกษา

โดยทั่วไปบุคคลที่มีการศึกษาสูง จะตระหนักถึงความเกี่ยวข้องและผลกระทบจากรัฐบาลที่มีต่อตนเอง จะมีความสนใจทางการเมืองและอาจเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในขอบเขตที่กว้างขวางกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าสถาบันการศึกษาจะทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับโลกทางการเมืองและบทบาททางการเมืองของตน เด็กจะได้เรียนรู้ถึงสถาบันทางการเมืองและความสัมพันธ์ต่างๆ ในระบบการเมืองที่ชัดเจนมากกว่าการเรียนรู้ด้วยความรู้สึกทางอารมณ์ แต่เพียงอย่างเดียว สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน (Education Institution) ในสังคมสมัยใหม่สถาบันการศึกษาจะทำหน้าที่ในการกล่อมเกลารับรู้โดยเฉพาะโรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในลักษณะที่เป็นนามธรรมเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองและความสัมพันธ์ในระบบการเมืองที่ชัดเจนกว่าการเรียนรู้ด้วยความรู้สึกทางอารมณ์และยังมีส่วนในการสร้างทัศนคติ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการต่อสู้ทางการเมืองที่ไม่ได้มีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

วัลลภ ลำพาย (2534, 20-21) ได้กล่าวถึงการที่เด็กได้รับการถ่ายทอดความเชื่อและทัศนคติทางการเมืองจากโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นไปในรูป

1. ลักษณะและวิธีการในการให้ความรู้ คือ ถ้าเป็นโรงเรียนที่ครูเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนแสดงความคิดเห็นมากๆ แล้ว เด็กจะไม่มี ความกลัวที่จะแสดงความคิดเห็น และ
2. เกิดจากการสอนโดยตรง เช่น วิชาที่สอนเกี่ยวกับการเมืองก็จะช่วยสร้างความเชื่อและค่านิยมบางอย่างให้แก่เด็ก เช่น อาจสอนความหมายของคำว่าประชาธิปไตย ลำดับชั้นความเป็นมาหรือวิวัฒนาการของระบบการเมือง เป็นต้น

พทุทธิสาณ ชุมพล (2539, 77-88) ได้สรุปว่าโรงเรียนทำหน้าที่กล่อมเกลารับรู้ทางการเมืองได้ 3 ทางคือ

1. โดยการจำลองรูปแบบสังคมเมือง อำนาจที่ได้พบในโรงเรียนมีความเป็นส่วนบุคคลน้อยกว่าอำนาจของพ่อแม่ในครอบครัว เช่น ในรูปแบบของครู หัวหน้าชั้น หัวหน้าทีมฟุตบอลฯ บทบาทที่แต่ละคนได้รับนั้นแสดงโดยอาศัยหลักเกณฑ์ทางด้านความสามารถแทนที่จะ

เป็นโดยธรรมชาติและสังคมยังประกอบไปด้วย บทบาทเฉพาะหลายบทบาทเห็นได้จากการจัดระบบของโรงเรียนได้จำลองสภาพของสังคมการเมืองออกมาได้เรียนมากกว่าครอบครัว

2. ในทางตรงเด็กจะได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองโดยผ่านหลักสูตรการเรียนซึ่งมีการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง จากการวิจัยของ กิตติ อมตชีวิน พบว่า หลังการสอนทดลองความรู้ในลัทธิประชาธิปไตยของนักเรียน กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีความแตกต่างกัน โดยนักเรียนกลุ่มทดลองมีความรู้ในลัทธิประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม จากผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ทางการเมืองโดยตรงได้ โดยเฉพาะทางด้านการเรียนรู้กับความรู้ในลัทธิประชาธิปไตยในทางอ้อม การกล่อมเกลาทางการเมืองที่ไม่ได้เกิดขึ้นในการเรียนการสอนได้แก่การเล่นกีฬา เป็นการปลูกฝังให้เด็กเคารพกฎเกณฑ์และกติกา ซึ่งเป็นพื้นฐานในการที่จะเคารพกฎหมายในอนาคต การมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้แพ้ รู้ชนะ ย่อมเป็นการกล่อมเกลาทางการเมืองที่เหมาะสมแก่การดำรงชีวิตการเมืองแบบประชาธิปไตย ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่มีการรู้จักแพ้ รู้จักชนะ ก็เป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตในระบอบอำนาจนิยมหรือเผด็จการได้ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ เช่นการมีส่วนร่วมในชมรม การเข้าเป็นสมาชิกสมาคม เหล่านี้ล้วนเป็นการฝึกฝนให้เด็กได้เรียนรู้กระบวนการทางสังคมและกระบวนการบริหารโดยได้สัมผัสและปฏิบัติจริงๆ

กลุ่มเพื่อน

กลุ่มเพื่อน (Peer Group) ซึ่งอาจหมายถึง กลุ่มเพื่อนเด็ก กลุ่มทำงานเล็ก สมาชิกของกลุ่มเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กันอย่างเสมอภาคและใกล้ชิดกัน บุคคลจะรับเอาทัศนคติและความคิดเห็นของเพื่อนเป็นของตน อาจเนื่องจากการยอมรับนับถือ หรือความต้องการที่จะเหมือนเพื่อนในกลุ่ม และมีบทบาทในการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของสังคม โดยกระตุ้นหรือจูงใจ หรือกดดันให้สมาชิกมีทัศนคติและพฤติกรรมที่กลุ่มยอมรับอยู่ กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มคนที่มีฐานะเท่าเทียมกันและมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นต่อกันเป็นตัวแทนในการขัดเกลาทางสังคมชั้นปฐมภูมิอีกตัวแทนหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับบุคคลตั้งแต่วัยรุ่นเป็นต้นไป และมีอิทธิพลต่อไปตลอดชีวิตในสังคมสมัยใหม่กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมากกว่าในสังคมดั้งเดิมเพราะสังคมสมัยใหม่มีความสัมพันธ์ในทางเครือญาติน้อยลง อีกทั้งครอบครัวเองก็ขาดความสามารถในการเตรียมบุคคลเข้าสู่บทบาทต่างๆ ในขณะที่เพื่อนสามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในอาชีพต่างๆ ได้ดีกว่ารวมทั้งเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงบุคคลเข้ากับทาสังคมต่างๆ ได้ดีกว่าในด้านการเมืองกลุ่มเพื่อนจะมีบทบาทขั้นต้นแก่บุคคลเช่นเดียวกับครอบครัว แต่สามารถที่จะรับประสบการณ์ทางการเมืองโดยเฉพาะได้ดีกว่าครอบครัวการกล่อมเกลาทางการเมืองในกลุ่มเพื่อนจะมีผลใน 2 ลักษณะ คือ พหุทธิสาม ชุมพล (2539, 76)

1. การกล่อมเกลາทางการเมืองที่มีผลเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กลุ่มเพื่อนเป็นกำลังสำคัญในการรักษาดุลยภาพระหว่างการเปลี่ยนแปลงกับการคงสภาพในทัศนคติทางการเมืองในฐานะที่เป็นกำลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
2. ผลที่เอื้อต่อการคงสภาพเดิมของสังคม กลุ่มเพื่อนอาจเป็นตัวการเหนี่ยวรั้งไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติของบุคคล

กลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งผูกพันกันด้วยอาชีพการงาน เช่น กลุ่มสหภาพแรงงาน สมาคมวิชาชีพ ฯลฯ กลุ่มเหล่านี้จะเป็นตัวการในการถ่ายทอดข่าวสารและความเชื่อถือ เมื่อบุคคลหนึ่งจัดตนเองเข้าร่วมกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็จะยอมรับปทัสถานของกลุ่มและจะมีการประเมินค่าสิ่งต่างๆ ในแนวทางเพื่อประโยชน์ของกลุ่มที่ตนสังกัดอยู่ กลุ่มที่มีขนาดใหญ่มีความเหนียวแน่น และมีความจงรักภักดีสูง ก็จะมีบทบาทในการสร้างและปลูกฝังค่านิยมทางการเมืองแก่สมาชิกมากขึ้น

สื่อมวลชน

ในสังคมสมัยใหม่การแพร่กระจายของข่าวสารทางการเมืองและข่าวสารอื่นๆ ได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ในด้านการสื่อสาร ในกระบวนการส่งผ่านข่าวสารนั้น นอกจากสื่อมวลชนจะมีบทบาทในการกระจายข่าวสารแล้วยังมีบทบาทในการส่งผ่านค่าความเชื่อที่สำคัญๆ ในสังคมทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมและยังสามารถสร้างความรู้สึกทางอารมณ์ที่มีอิทธิพลต่อการวางรูปแบบความเชื่อทางการเมืองอีกด้วย เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าหน้าที่ของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมมีอยู่ 5 ประการ คือ

ประการแรก สื่อมวลชนต่าง ทำหน้าที่ให้แหล่งข่าวสารเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

ประการที่สอง สื่อมวลชนเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นของประชาชนต่อประเด็นปัญหาขัดแย้งต่างๆ ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อประชาชนที่อยู่ในสังคม

ประการที่สาม สื่อมวลชนทำหน้าที่ให้ความรู้แก่ประชาชน เท่ากับเป็นแหล่งเพิ่มพูนปัญญาอันจะนำมาซึ่งความก้าวหน้าของตนเองและสังคม

ประการที่สี่ สื่อมวลชนทำหน้าที่ให้ความบันเทิง เพื่อการพักผ่อนทางด้านจิตใจผ่อนคลายความตึงเครียดและให้ความสนุกสนาน

ประการสุดท้าย สื่อมวลชนทำหน้าที่ให้บริการทางธุรกิจ เพื่อประโยชน์แก่การค้าและเศรษฐกิจของสังคม

ทั้งนี้สื่อได้ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ได้แก่ วิทย์ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สิ่งพิมพ์ และภาพถ่าย เป็นต้น สื่อทั้งหลายเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของบุคคลมาก โดยเฉพาะในสังคมที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม สื่อมวลชนจึงเป็นแหล่งที่ให้การขัดเกลาทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมีคุณค่าและมีโทษด้วย โดยทั่วไปแล้วสื่อมวลชนเป็นแหล่งที่ให้สาระและข่าวสารเพื่อประโยชน์แก่การดำรงชีวิต การตัดสินใจ การคาดหวังต่อชีวิตของบุคคล

สถาบันทางการเมือง

คอว์สันและพรีวิทท์ (Dawson and Prewitt 1968, 7) กล่าวว่าสถาบันทางการเมือง พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อข้าราชการในระบบราชการตลอดจนการติดต่อกับผู้ใช้อำนาจทางการเมืองในระดับต่างๆ มีผลต่อการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของบุคคลพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์เป็นตัวการที่ทำให้ประชาชนทั่วไปยอมรับและเห็นด้วยกับทัศนคติ ค่านิยม และอุดมการณ์ของพรรคทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม และที่สำคัญก็คือมีบทบาทในการสร้างความโน้มเอียงที่จะเป็นผู้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

อัลมอนด์และเวอร์บา (Almond and Verba 1963, 13-15) ได้ศึกษาถึงวัฒนธรรมทางการเมืองเปรียบเทียบ 5 ประเทศไว้ว่า เป็นทัศนคติและความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและสิ่งแวดล้อมของระบบการเมืองตลอดจนทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในระบบการเมืองและสิ่งแวดล้อมของระบบการเมืองตลอดจนทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของตนในระบบการเมืองนั้น โดยได้จำแนกประเภททัศนคติ และความโน้มเอียงออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ความโน้มเอียงเชิงความรู้ (Cognitive Orientation) เป็นความรู้เกี่ยวกับวัตถุทางการเมือง (Political Objects) ความเชื่อทางการเมือง ความรู้และความเชื่อดังกล่าวนี้ไม่ได้เป็นเรื่องความผิดหรือถูก แต่เกี่ยวกับปริมาณความรู้ของความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ ในโลกของการเมืองว่ามีมากน้อยเพียงใด

2. ความโน้มเอียงเชิงความรู้สึก (Affective Orientation) เป็นความรู้สึกต่างๆ ของบุคคลที่มีต่อวัตถุทางการเมืองหรือองค์กรทางการเมืองทั้งหลายเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับความรู้สึกผูกพันตลอดจนการยอมรับหรือไม่ยอมรับในวัตถุประสงค์หรือองค์กรทางการเมืองเหล่านี้ด้วย

3. ความโน้มเอียงเชิงประเมินค่า (Evaluative Orientation) เป็นความคิดเห็นในเชิงประมาณค่าต่อวัตถุทางการเมือง เป็นการนำเอาค่านิยมมาเป็นเครื่องวัดหรือประเมินค่าสิ่งต่างๆ ในโลกการเมืองและเหตุการณ์ต่างๆ ทางการเมือง มีลักษณะทางการเมืองเฉพาะตัว ได้แก่ ความรู้สึกชาตินิยม ความรักชาติ หรือความจงรักภักดีต่อเผ่าพันธุ์ การผูกพันกับกลุ่มการเมือง ทัศนคติความรู้สึกเชิงประเมินค่าต่อประเด็นทางการเมือง และบุคลิกลักษณะทางการเมืองต่างๆ ความรู้

เกี่ยวกับโครงสร้างและกระบวนการทางการเมือง ตลอดจนความตระหนักถึงสิทธิความรับผิดชอบ และสถานะของคนในระบบการเมือง

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ตัวการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองได้นั้นมี แหล่งที่มาที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป โดยตัวการเหล่านั้นล้วนเป็นปัจจัยแวดล้อมที่มีผล ต่อการก่อมลพิษทางการเมืองทั้งสิ้น

1.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม

1.2.1 ลักษณะสำคัญของการเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นขบวนการเรียกร้องของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่ตนปรารถนา โดยกลุ่มคนจำนวนหนึ่งเหล่านี้อาจมีนับพัน หรือนับหมื่น ได้เข้าร่วมเรียกร้องโดยมีการจัดระเบียบทางสังคมอย่างหลวมๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจมี ระดับของการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ลักษณะร่วมบางประการของการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ ผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวมีจุดมุ่งหมายที่แน่ชัด (goal-oriented) และมีความตั้งใจที่จะทำการเปลี่ยนแปลง (Intentional change) โดยมีอุดมการณ์ร่วมกันว่าการเคลื่อนไหว จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมใน ทิศทางที่ตนปรารถนา การเคลื่อนไหวทางสังคมมีกระบวนการเกิดขึ้นทีละขั้นตอน จนนำไปสู่การ เคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้อง กล่าวคือ สภาพการณ์ทางสังคมในขณะนั้น ทำให้กลุ่มผู้เคลื่อนไหว เรียกร้องรู้สึกคับแค้น เนื่องจากไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการเลือกปฏิบัติ เช่น เกิดการเอารัดเอา แปรียบ เมื่อความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นกับผู้คนจำนวนมาก ก็นำไปสู่ความเชื่อร่วมกันว่าเป็นปัญหาและ ควรจัดการแก้ไข หากการพูดคุยดังกล่าว ขยายไปสู่วงกว้าง และเพิ่มจำนวนคนที่สนับสนุนมากขึ้น จะนำไปสู่การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดองค์กร (mobilization) โดยระดมทั้งคน เงิน และอื่นๆ รวมทั้งผู้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จนทำให้ผู้สนับสนุนเกิดจินตนาการว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้ เลวร้าย และต้องการเปลี่ยนแปลง ในขั้นนี้จะมีการจัดระเบียบองค์กร (organization) โดยมีองค์กร ต่างๆ เข้าร่วมและแต่ละองค์กรอาจมีกลยุทธ์หรือเป้าหมายเฉพาะ แต่มีการประสานงานและ อุดมการณ์ร่วมกัน เมื่อพัฒนาไปสู่การจัดการองค์กรร่วมกันแล้ว จะมีการพัฒนากลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติการ (action) เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เมื่อการปฏิบัติการ เกิดขึ้น กลุ่มผู้สูญเสียประโยชน์ก็พยายามจะสลายการเคลื่อนไหวด้วยวิธีการต่างๆ (reaction) ประเด็นที่ควรกล่าวถึงในการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ กลุ่มผู้เคลื่อนไหวเรียกร้อง มิได้หวัง ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มอย่างที่เข้าใจ แต่การเคลื่อนไหวเรียกร้องมุ่งไปถึงการทบทวนวิธีการมอง ปัญหาที่แตกต่างกัน และเรียกร้องให้ปรับเปลี่ยนวิธีคิดในการมองปัญหา หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวทางสังคมก็จะดำเนินจนถึงขั้นสุดท้ายของขบวนการเคลื่อนไหว คือ

การไปสู่การแสวงหาทางเลือก (resolution) ระหว่างกลุ่มผู้เคลื่อนไหวและผู้มีอำนาจในการเปลี่ยนแปลง เช่น อาจมีการประนีประนอม อาจทำลายล้างกลุ่มผู้เคลื่อนไหว

1.2.2 สภาพสังคมที่เอื้อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมในสังคมไทย

หากพิจารณานโยบายเศรษฐกิจเป็นสินค้าทางเศรษฐศาสตร์ (economic goods) อาจกล่าวได้ว่านโยบายเศรษฐกิจเป็นสินค้าสาธารณะที่ถูกผลิตขึ้นโดยกลุ่มคนต่างๆ คือ

- 1) โครงสร้างส่วนบน
- 2) ระบบทุนนิยมโลก
- 3) ผู้ผลิตนโยบาย
- 4) ผู้เรียกร้องนโยบาย

และเมื่อนโยบายเศรษฐกิจได้สร้างขึ้นแล้ว นโยบายดังกล่าวมีผลให้ทุกคนในประเทศต้องบริโภคบางกลุ่มอาจได้ประโยชน์ บางกลุ่มอาจได้รับผลกระทบ ไม่ว่าเราจะพอใจหรือไม่ก็ตาม กล่าวได้ว่า กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะที่ผ่านมาจึงเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ในสังคมไทยดังกล่าวข้างต้นคือ

โครงสร้างส่วนบน หมายถึง ระบบการเมืองการปกครองในสังคมนั้นได้เปิดช่องว่างให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากน้อยเพียงใด และความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ยังดำรงอยู่หรือไม่ หากดำรงอยู่นโยบายสาธารณะก็เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนจำนวนน้อย มากกว่าประชาชนโดยรวม

ระบบทุนนิยมโลก หมายถึง ธนาครโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และองค์การการค้าโลกซึ่งยึดกรอบความเชื่อเกี่ยวกับการค้าเสรี กลไกราคา การแข่งขัน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ ฯลฯ ซึ่งกรอบความเชื่อเหล่านี้ เป็นกรอบความคิดชุดหนึ่งของกระบวนการพัฒนาที่เป็นมิติทางเศรษฐกิจ นอกเหนือจากมิติอื่นๆ กรอบความคิดดังกล่าวได้ส่งอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจไทยแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา

ผู้ผลิตนโยบาย (อุปทาน) ประกอบไปด้วยชนชั้นนำของอำนาจทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งอยู่ในโครงสร้างอำนาจในสังคม เช่น รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย คณะรัฐบาล ข้าราชการระดับสูง นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มนักวิชาการซึ่งเป็นข้าราชการระดับกลางมีหน้าที่ดูแลการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ พรรคการเมือง ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นพรรคการเมือง และรัฐสภา ซึ่งจะสื่อความต้องการของประชาชน

ผู้เรียกร้องนโยบาย (อุปสงค์) ประกอบด้วยประชาชนทุกคนที่ต้องได้รับผลจากการกำหนดนโยบายที่เกิดขึ้น เรียกว่า ผู้บริโภคนโยบาย ได้แก่ ประชาชน กลุ่มผลประโยชน์ทาง

เศรษฐกิจ สื่อมวลชน นักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษา (ซึ่งมีบทบาทในการเรียกร้องนโยบายผ่านบทความ การให้สัมภาษณ์) ฯลฯ

ตลาดนโยบายเศรษฐกิจเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์และอุปทานของนโยบายเศรษฐกิจ โดยระบบทุนนิยมโลกมีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทยระหว่างปี 2475-2531 ทำให้นโยบายเศรษฐกิจที่กำหนดขึ้น มีอาจเป็นนโยบายที่ดีที่สุดแต่เป็นนโยบายที่พึงพอใจในระดับหนึ่ง และเป็นนโยบายที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าการกระจายรายได้ นโยบายเศรษฐกิจจึงให้ประโยชน์แก่คนเพียงกลุ่มน้อย และมองข้ามผู้ด้อยโอกาสซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่

ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่มีบทบาทในการผลักดันนโยบายเศรษฐกิจอย่างจำกัดยิ่ง เพราะข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมิได้เป็นที่ทราบกันทั่วไป การผูกขาดสารสนเทศนี้ ในด้านหนึ่งมีผลการกีดกันมิให้ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือแม้ว่าการผูกขาดสารสนเทศจะผ่อนคลายลง แต่ประชาชนก็จำเป็นต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ผลกระทบอันคาดว่าจะเกิดขึ้นจากนโยบายนั้นๆ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางเศรษฐศาสตร์พอสมควร ดังนั้นผู้เรียกร้องนโยบายโดยเฉพาะประชาชนโดยส่วนมาก จึงไม่มีส่วนร่วมในการผลักดันนโยบายที่ก่อให้เกิดสวัสดิการสูงสุดแก่สังคม ทำให้การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากระทบต่อชะตากรรมทางเศรษฐกิจของประชาชนอย่างมากมาย กล่าวได้ว่า นโยบายเศรษฐกิจจึงกำหนดจากโครงสร้างส่วนบน ระบบทุนนิยมโลก และผู้ผลิตนโยบายเศรษฐกิจโดยประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้รับนโยบาย

1.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมือง

การศึกษาเรื่องการเรียนรู้ทางการเมือง เป็นการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมโดยมองเป็น 2 ระดับ

ระดับแรก เป็นการวิเคราะห์ในระดับบุคคลโดยมองว่าบุคคลได้รับความรู้ทางการเมืองด้านใด และด้วยวิธีการอย่างไร

ระดับสอง จะดูว่าภายในสังคมหนึ่ง บุคคลโดยส่วนใหญ่ถูกอบรมขัดเกลาให้มีทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองในแบบใด และองค์การหรือสถาบันการอบรมใดเป็นผู้ที่มีอิทธิพลที่สำคัญ (จุมพล หนิมพานิช 2533, 262-264)

การเรียนรู้ทางการเมืองนั้นดำเนินไปในลักษณะของกระบวนการ คือ ตลอดชีวิตบุคคลหนึ่งๆ จะต้องผ่านการเรียนรู้ทางการเมืองมาโดยตลอด และพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลก็อาจจะคงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาก็ได้ วิลเลียม ซี มิเชล (William C, Michel 1968, 551-555 อ้างในจุมพล หนิมพานิช, 2533: 262-264) กล่าวว่า การเรียนรู้ทางการเมืองเป็น

กระบวนการที่เกี่ยวข้องกันว่าได้มีการสอนอะไร แก่ใคร โดยใคร ด้วยวิธีการอย่างไร ภายใต้สถานการณ์อย่างไร และได้บังเอิญเกิดอะไรขึ้นในทำนองเดียวกัน ดีน จารอส (Dean Jaros 1973, 23) ก็ได้พูดถึงกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองเอาไว้ว่า ประกอบด้วยใคร เรียนอะไร จากใคร ภายใต้สถานการณ์เช่นไร และมีผลออกมาอย่างไร

ส่วนนักรัฐศาสตร์ไทยอย่าง กนลา สุขพานิช (2527, 68) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ทางการเมืองเอาไว้ว่า เป็นกระบวนการถ่ายทอดทัศนคติทางการเมืองและแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับค่านิยม และวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมไทยในขณะนั้นให้กับประชาชนทั่วไปขณะเดียวกันก็หมายถึงการที่บิดา มารดาและผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดปทัสถานที่ดินใช้ในการประพฤติปฏิบัติทางการเมือง และความเชื่อทางการเมืองของตนไปสู่รุ่นหลาน ซึ่งเรียกว่ากระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมนั่นเอง

ดอว์สันและเพอร์เวท (Dawson and Prewitt 1969, 63-80) ได้อธิบายถึงการเรียนรู้ทางการเมือง ไว้ในหนังสือ “Political Socialization” ประกอบไปด้วย 2 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรง Direct form of Political Learning
 - 1.1 การเลียนแบบ (Imitation)
 - 1.2 การเรียนรู้จากความคาดหวัง (Anticipatory Socialization) การเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่บทบาทที่คาดหวัง
 - 1.3 การให้การศึกษาทางการเมือง (Political Education) ผ่านสถาบันการศึกษา
 - 1.4 ประสบการณ์ทางการเมือง (Political Experience) การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เลือกลง การเรียกร้อง
2. การเรียนรู้ทางการเมืองโดยทางอ้อม Indirect Form of Political Learning
 - 2.1 การถ่ายทอดระหว่างบุคคล (Interpersonal Transference)
 - 2.2 การฝึกปฏิบัติ (Apprenticeship)
 - 2.3 การสร้างข้อสรุปทั่วไป (Generalization)

ขั้นตอนการเรียนรู้ทางการเมืองไว้ดังนี้

1. ขั้นระบุองค์กรทางการเมืองได้ (Identification of Political Objects) เป็นขั้นแรกที่จะเรียนรู้สถาบันหรือองค์กรทางการเมืองต่างๆ คืออะไร
2. ขั้นเกิดมีแนวความคิด (Conceptualization) เป็นขั้นที่มนุษย์เริ่มมีประสบการณ์มากขึ้น มนุษย์จะเริ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรทางการเมืองแน่ชัดยิ่งขึ้น

3. ขั้นเข้าใจสาระความเป็นจริง (Overt Activity) เป็นขั้นที่มนุษย์มีความรู้สึกต้องการมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง เช่น การวิจารณ์การกระทำของรัฐบาลการสนับสนุนผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การร่วมประท้วงทางการเมือง เป็นต้น

1.4 แนวคิดทฤษฎีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1.4.1 ความหมายและลักษณะของพลเมือง

ธเนศวร เจริญเมือง (2549) กล่าวว่าโดยสรุปถึงคุณลักษณะสำคัญของความเป็นพลเมืองกับท้องถิ่นเข้มแข็ง ซึ่งลักษณะดังกล่าวได้แก่

1) การมีความมุ่งมั่นอย่างสูงที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ไม่กลัวความยากลำบาก ทุ่มเทเพื่อบรรลุเป้าหมาย ความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าเพื่อผู้อื่น เพื่อความดีงาม หรือเพื่อความเป็นธรรมชาติที่ชีวิตหนึ่งพึงได้รับจากรัฐ

2) ความมุ่งมั่นที่จะทำเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อผู้อื่น ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวหรือเรื่องคนเพียงบางคนเป็นการทุ่มเทที่บางครั้งอาจจะต้องสละชีวิตของตนเอง

3) การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่แยกออกจากบริบททางสังคมที่ล้อมลอมตนเองอยู่ กล่าวคือ การดำรงชีวิตอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และกับปัจจัยที่อยู่ล้อมรอบทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและสิ่งแวดล้อม และนอกจากนี้แล้ว ธเนศวร เจริญเมือง (2548) ได้ให้ความหมายและข้อสังเกตของคำว่าพลเมือง โดยแบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คำว่าพลเมือง ไม่ใช่คำที่อยู่โดดๆ แต่เป็นคำที่คู่กับคำว่า ชุมชนการเมือง ที่ในสมัยกรีกเรียกว่า Polis และคนในปัจจุบันเรียกว่า รัฐ (State) พลเมืองเป็นสมาชิกของชุมชนเมืองหรือรัฐซึ่งหมายความว่าที่ใดก็ตามที่มนุษย์มาอยู่รวมกัน มีการใช้อำนาจจัดการบริหารกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนนั้น นั่นก็คือชุมชนการเมือง หรือรัฐ และเนื่องจากในโลกนี้มีคนจำนวนมากที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่สูงถึงกับใคร การเป็นคนจึงเท่ากับเป็นเรื่องการเมือง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ คนเป็นสัตว์การเมือง ดังนั้นกล่าวโดยสรุปก็คือความเป็นพลเมืองก็คือ การเข้ามีส่วนร่วมในชุมชนการเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้าไม่มีพลเมืองก็จะมีไม่มีชุมชนการเมืองหรือไม่มีรัฐนั่นเอง

ประเด็นที่ 2 ว่าด้วยการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ ในสมัยกรีกยุคที่ประชาธิปไตยรุ่งเรืองในนครเอเธนส์ พลเมืองมีสิทธิ (Rights) และภาระหน้าที่ หรือความรับผิดชอบ (Obligations) มีสิทธิที่จะเข้าร่วมประชุมกำหนดนโยบายและโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนของตน ออกกฎหมายหรือข้อบังคับให้ทุกคนปฏิบัติตาม เลือกผู้แทนเข้าไปทำงานแทนในด้านนิติบัญญัติ และบริหารและมีสิทธิที่จะออกความคิดเห็นในเรื่องเหล่านั้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสิ่งที่เคยตกลงกันไปแล้ว ส่วนภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ ได้แก่ การเข้าประชุมเพื่อออกความคิดเห็นในกิจการต่างๆ ของรัฐ การเสียภาษี การเป็นทหารป้องกันประเทศ การเป็นสมาชิกของคณะ

ลูกขุนเพื่อตัดสินคดีความ ตลอดจนการส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน เป็นต้น การใช้สิทธิและการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ให้แก่ชุมชนการเมือง ก็คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ (Participation in public affairs) สิ่งนี้เองเป็นการใช้สิทธิ และการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมือง

ประเด็นที่ 3 ความเป็นพลเมืองตามแนวคิดของเพลโต จะต้องมีความรู้หรือคุณธรรม กล่าวคือมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ การเป็นพลเมืองที่เอาการเอางาน ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นเอง แต่เป็นเรื่องของการปลูกฝัง เกิดขึ้นจากการศึกษา เพื่อให้เกิดความต้องการที่จะเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์

ประเด็นที่ 4 การเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์จะต้องรู้ทั้งวิธีการเป็นผู้ปกครอง (Ruler) และผู้ถูกปกครอง (Ruled) นั้นหมายความว่าไม่มีผู้ใดยึดครองตำแหน่งได้ตลอดชีวิต แต่จะต้องมีการผลัดเปลี่ยนกัน เนื่องจากทุกคนต้องเข้ามีส่วนร่วม และทุกคนจะต้องได้ตัดสินใจร่วมกัน

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2543) ได้กล่าวถึงบทบาทของพลเมืองว่านอกจากที่จะต้องเสียภาษีและปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองแล้วยังจะต้องมีบทบาทและอำนาจทางการเมือง คือต้องมีสิทธิไปเลือกตั้ง มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ต่อทางการเมืองและต่อประเทศชาติด้วยเช่นกัน และ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2543 : 16) ก็ได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า พลเมือง คือผู้มีศักดิ์ศรี คือผู้ที่เท่าเทียมกันกับผู้อื่น พลเมืองคือผู้ที่ไม่ปรารถนาจะครอบงำใคร แต่ก็ไม่ต้องการครอบงำบางการใคร แต่ก็ไม่ต้องการให้ใครมาครอบงำบางการหรืออุปถัมภ์ค้ำจุน นอกจากความหมายแล้ว เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2543 : 26-27) ก็ได้จำแนกความแตกต่างระหว่างพลเมือง (Citizenship) ประชาชน (People) ราษฎร (Subject) ไว้โดยกล่าวว่า คำว่าประชาชน เป็นคำที่มีมาทุกยุคทุกสมัย จะหมายถึงคนที่ไม่ใช่ผู้ปกครอง ซึ่งในสมัยโบราณนั้นประชาชนจะเป็นไพร่หรือทาสเกือบทั้งหมด หมายถึงมีสถานะที่ต่ำ เป็นลูกน้อง เป็นข้ารับใช้ขุนนางหรือเจ้าที่ดิน ต่อมาการเมืองสมัยใหม่ได้ปลดปล่อยประชาชนจากการเป็นไพร่หรือทาสให้กลายเป็นเสรีชนที่มีสถานะทางกฎหมายเท่าเทียมกันรวมเรียกอดีตไพร่ อดีตทาสและขุนนางเจ้าที่ดิน รวมทั้งชนชั้นใหม่ๆ ทั้งหลายนี้ว่า ราษฎร ในความหมายของผู้ที่ต้องเสียภาษีให้กับรัฐ และต้องยึดถือปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองเหมือนกันหมด

สำหรับคำว่าพลเมืองนั้น มีพัฒนาการมาจากการที่ประเทศตะวันตกได้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตยซึ่งก็คือการเปลี่ยนราษฎรเป็นพลเมือง โดยลักษณะของพลเมืองก็คือราษฎรที่นอกจากจะเสียภาษีและปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ยังต้องมีอำนาจและบทบาททางการเมือง กล่าวคืออย่างน้อยต้องมีสิทธิไปเลือกตั้ง แต่ที่ยิ่งไปกว่านั้นคือ มี

สิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ต่อทางการหรือต่อประเทศชาติ รวมถึงยังมีสิทธิเข้าร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่วนรวม ร่วมไปกับรัฐ

ซึ่งจากแนวความคิดของนักวิชาการไทยทั้งสองท่านนั้น สามารถสรุปความแตกต่างระหว่างคำว่าราษฎร (Subject) และพลเมือง (Citizenship) ได้ดังนี้

1) ราษฎรเป็นผู้รับกฎหมาย นโยบายและกิจการหรือกิจกรรมของรัฐ ส่วนพลเมืองจะเป็นฝ่ายรุกเพื่อเรียกร้องกฎหมาย นโยบาย และกิจการของรัฐจากที่ตนเองเห็นพ้องต้องกัน

2) ราษฎรที่ดีนั้นเป็นฝ่ายรับว่านอนสอนง่าย ส่วนพลเมืองที่ดีนั้นต้องเป็นฝ่ายรุกได้และไม่เฉื่อยชาหรือเชื่องช้า

3) ราษฎรมักคิดว่าตนเป็นเพียงผู้น้อย ส่วนพลเมืองจะคิดว่าตนมีสิทธิมีเสียงในกิจการส่วนรวมของบ้านเมือง

เบอร์นาร์ด บริก (Bernard Brick, อ้างในธนสาร เจริญเมือง, 2549 : 321-322) กล่าวว่าวัฒนธรรมความเป็นพลเมืองคือประชาชนในสังคมนี้จะเห็นว่าการให้ความสนใจต่อกิจการสาธารณะและเข้าร่วมในกิจการเหล่านั้นเป็นเรื่องปกติเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผล นอกจากนี้ เบอร์นาร์ด บริก (Bernard Brick) ยังจำแนกต่อไปอีกว่ากิจการสาธารณะมีความหมาย 2 อย่างคือ 1) สัมพันธภาพระหว่างประชากรกับรัฐและการปกครอง และ 2) สถาบันทั้งหลายระหว่างประชากรแต่ละคนกับรัฐ ทั้งที่อยู่ตรงกลางและที่ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยทั้งหมดนี้ก็คือ ประชาสังคม ซึ่งรองรับและคำจูนอำนาจและการบริหารจัดการของรัฐในสังคมประชาธิปไตย

เดนนิส (Dennis F. Thomson, 1970 : 2) ได้กล่าวสั้นๆ ว่าความเป็นพลเมืองหมายความว่าความสามารถทั้งในปัจจุบันและในอนาคตที่จะมีส่วนในการกำหนดแนวทางในการเมือง

1.4.2 สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

หลักการสำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คือ สิทธิหน้าที่พลเมืองที่จะพึงมีและพึงปฏิบัติต่อรัฐ และระหว่างพลเมืองของรัฐด้วยกัน โดยนำเอาหลักการของประชาธิปไตยมาปฏิบัติจนกลายเป็นวิถีชีวิตของตนอย่างเคร่งครัด

ในระบอบประชาธิปไตยสิทธิและหน้าที่จะเป็นของคู่กัน กล่าวคือพลเมืองของรัฐจะต้องมีทั้งการได้รับสิทธิ และการมีหน้าที่ไปพร้อมๆ กัน ผู้ใดจะรับเอาเฉพาะสิทธิแต่ปฏิเสธการมีหน้าที่ต่อรัฐไม่ได้ เพราะจะเป็นการเอาเปรียบพลเมืองคนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตยนั้น ถือว่าพลเมืองทุกคนต่างก็เป็นเจ้าของประเทศด้วยกัน พลเมืองทุกคนจึง

ต้องรับเอาทั้งสิทธิและหน้าที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐได้กำหนดไว้ในกฎหมายของรัฐอยู่แล้ว ซึ่งกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่สำคัญก็คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญนั่นเอง

สิทธิของพลเมืองนั้นจะหมายถึง ความคุ้มกันทางกฎหมายของบุคคลที่ไม่ให้บุคคลอื่นหรือรัฐเข้ามามีอำนาจโดยไม่มีเหตุผลอันชอบธรรม สิทธิของพลเมืองเป็นสิทธิเฉพาะบุคคลและมีอยู่ควบคู่กับตัวบุคคลมาตั้งแต่มีสภาพบุคคลแล้ว ดังนั้น บุคคลใดที่ถือกำเนิดมาเป็นมนุษย์และมีชีวิตรอด เขาก็จะได้รับสิทธิของพลเมืองโดยอัตโนมัติ

ในประเทศประชาธิปไตย สิทธิของพลเมืองจะได้รับการรับรองโดยรัฐในฐานะที่เป็นพลเมือง โดยที่รัฐจะบัญญัติสิทธิของพลเมืองขึ้นพื้นฐานไว้ในรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ และโดยทั่วไปรัฐธรรมนูญก็เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา ซึ่งสมาชิกประกอบด้วยตัวแทนของประชาชนนั่นเอง

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว สิทธิของพลเมืองขึ้นพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ สิทธิเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย สิทธิที่จะมีอิสรภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการทำสัญญา สิทธิในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นโดยอิสระ สิทธิในการนับถือศาสนาและปฏิบัติตามพิธีกรรมของศาสนานั้นๆ สิทธิในการก่อตั้งสมาคม สิทธิในครอบครัว สิทธิในการได้รับความเสมอภาคตามกฎหมายของรัฐ อย่างไรก็ตามที่น่าสังเกตว่าสิทธิของพลเมืองดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นจะต้องมีขอบเขตในการใช้อยู่บ้าง โดยรัฐจะตรากฎหมายกำหนดการใช้สิทธิต่างๆ เอาไว้เพื่อให้เกิดประโยชน์ของพลเมืองโดยรวม ข้อจำกัดอาจมีขึ้นได้เฉพาะในกรณีที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงามของประชาชนเท่านั้น ถ้าไม่เข้าข่ายดังกล่าวแล้ว รัฐก็จะไม่จำกัดสิทธิของพลเมือง

เมื่อพลเมืองได้รับสิทธิได้รับสิทธิดังกล่าวแล้ว ก็จะต้องมีหน้าที่ควบคู่กันไปด้วย หน้าที่พลเมืองบางอย่าง รัฐออกกฎหมายบังคับเอาไว้ให้พลเมืองปฏิบัติ เช่น หน้าที่ในการเสียภาษีอากร หน้าที่ในการรับราชการทหาร หน้าที่ในการช่วยเหลือภัยพิบัติสาธารณะซึ่งเจ้าพนักงานของรัฐ ขอร้องเป็นต้น แต่หน้าที่พลเมืองบางอย่างก็ไม่มีกฎหมายบังคับไว้ แต่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทุกคนก็ต้องมีความรู้สำนึกในหน้าที่ของตนอยู่แล้ว เช่น หน้าที่ช่วยเหลือประเทศชาติด้วยการเคารพกฎหมาย หน้าที่รักษาความลับของประเทศชาติ หน้าที่รักษาประโยชน์ของส่วนรวม เป็นต้น (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, 2524 : 19-20)

2. ประวัติความเป็นมาของชมรมคนรักอุดร

2.1 ประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์การก่อตั้งชมรมคนรักอุดร

ไม่มีเอกสารหลักฐานปรากฏว่าการก่อตั้งชมรมคนรักอุดรเริ่มขึ้นเมื่อวันที่เท่าไร เดือนอะไรมีเพียงคำบอกเล่าของแกนนำและสมาชิกว่าชมรมคนรักอุดรเริ่มมีการรวมตัวกันราวปลายปี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นชาวบ้านในเขตละแวกชุมชนหนองเหล็ก ซึ่งถือเป็นสถานที่ ที่ก่อตั้งชมรมที่ชัดเจนและเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งการรวมตัวกันของประชาชนในช่วงแรก เริ่มขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทำงานด้านสาธารณประโยชน์ อาทิ การรับบริจาคสิ่งของเพื่อผู้ประสบภัยต่างๆ แต่หลังจากเหตุการณ์ 19 กันยายน 2549 ชมรมคนรักอุดรก็เริ่มปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน โดยมีแนวทางและวัตถุประสงค์การดำเนินงานที่เน้นไปในทางการเมือง ตามเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชมรมคนรักอุดรได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การดำเนินงานของชมรมคนรักอุดร ดังนี้

1. เพื่อรวมพลังปกป้องและรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตามหน้าที่ของพลเมืองไทย ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
2. เพื่อเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ และช่วยเหลือ ระหว่างสมาชิก
3. เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรม นำสิ่งที่ดีงามเพื่อร่วมพัฒนาเมืองอุดรธานี
4. เพื่อเป็นกลุ่มสนับสนุนภาครัฐและองค์กรเอกชนในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนในจังหวัดอุดรธานี
5. เพื่อเป็นกลุ่มรณรงค์เผยแพร่ และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ด้านสิทธิ เสรีภาพของประชาชน ตามระบอบประชาธิปไตย

ชมรมคนรักอุดรมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ บ้านหนองลิทุ ตำบลสามพร้าว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ทิศทาง การดำเนินงานของชมรมยังคงเป็นไปในทางการเมืองมากกว่างานด้านสาธารณประโยชน์ ร่วมดำเนินงานและประสานงานกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองผ่านสื่อวิทยุชุมชนคลื่น 97.5 MHz ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่ชมรมคนรักอุดรใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการขอระดมทุนในการก่อสร้างอาคาร การบูรณสถานต่างๆ รวมทั้งสร้างให้สื่อวิทยุชุมชนคลื่นนี้ เป็นเวทีในการแสดงออกทางการเมือง การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานด้านต่างๆ ของชมรม

ปัจจุบัน ชมรมคนรักอุดรยังสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจาก จุดกำเนิดของชมรมเริ่มต้นจากประชาชนในพื้นที่และให้การสนับสนุนกันอย่างสม่ำเสมอ

และมีการขยายจำนวนสมาชิกกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถานภาพการดำรงอยู่ของชมรมคนรักอุดรใน
ทุกวันนี้มีความเข้มแข็งอย่างมาก

3. ประวัติความเป็นมาของจังหวัดอุดรธานี

3.1 ประวัติความเป็นมา

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีพบว่า บริเวณพื้นที่ที่เป็นจังหวัด
อุดรธานีในปัจจุบัน เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มาประมาณ 5,000 –
7,000 ปี จากหลักฐานการค้นพบที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน และภาพเขียนสีบนผนังถ้ำที่อำเภอบ้านฝาง
เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นเป็นอย่างดี จนเป็นที่ยอมรับนับถือในวงการศึกษาด้านประวัติศาสตร์และ
โบราณคดีระหว่างประเทศว่าชุมชนที่เป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่จังหวัดอุดรธานีมี
อารยธรรมความเจริญในระดับสูง และอาจถ่ายทอดความเจริญนี้ไปสู่ประเทศจีนก็อาจเป็นไปได้
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องปั้นดินเผาสีลายเส้นที่บ้านเชียงนั้น สันนิษฐานว่าอาจเป็นเครื่องปั้นดินเผา
ลายเส้นที่เก่าที่สุดในโลก

หลังจากยุคความเจริญที่บ้านเชียงแล้ว พื้นที่ที่เป็นจังหวัดอุดรธานีก็ยังคงเป็นที่อยู่
อาศัยของมนุษย์สืบต่อมาอีก จนกระทั่งสมัยประวัติศาสตร์ของประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยทวารวดี
(พ.ศ. 1200-1600) สมัยลพบุรี (พ.ศ. 1200-1800) และสมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1800-2000) จากหลักฐานที่
พบ คือ ใบเสมาสมัยทวารวดี ลพบุรี และภาพเขียนปูนบนผนังโบสถ์ที่ปรักหักพังบริเวณเทือกเขาภู
พานใกล้วัดพระพุทธบาทบัวบก อำเภอบ้านฝาง แต่ทั้งนี้ยังไม่ปรากฏหลักฐานชื่อจังหวัดอุดรธานี
ปรากฏในประวัติศาสตร์แต่อย่างใด

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี พื้นที่ที่จังหวัดอุดรธานีปรากฏใน
ประวัติศาสตร์เมื่อราวปีจอ พ.ศ. 2117 พระเจ้ากรุงหงสาวดีได้ทรงเกณฑ์ทัพไทยให้ไปช่วยตีกรุงศรี
สัตตนาคนหุต (เวียงจันทน์) โดยให้สมเด็จพระมหาธรรมราชา กับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ยกทัพ
ไปช่วยรบแต่เมื่อกองทัพไทยมาถึงเมืองหนองบัวลำภู ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองเวียงจันทน์
สมเด็จพระนเรศวรมหาราชประชวรด้วยไข้ทรพิษ จึงยกทัพกลับ ไม่ต้องรบพุ่งกับเวียงจันทน์ และที่
เมืองหนองบัวลำภูนี้เองสันนิษฐานว่าเคยเป็นเมืองที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจใน
สมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีนั้น จังหวัดอุดรธานีได้เกี่ยวข้องกับการศึกสงคราม กล่าวคือ ใน
ระหว่าง พ.ศ. 2369-2371 ได้เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ยกทัพเข้ามายึดเมืองนครราชสีมา ซึ่งมีผู้นำคือ
คุณหญิงโม (ท้าวสุรนารี) กองทัพเจ้าอนุวงศ์ได้ถอยทัพมาตั้งรับที่เมืองหนองบัวลำภู และได้ต่อสู้กับ
กองทัพไทย และชาวเมืองหนองบัวลำภูจนทัพเจ้าอนุวงศ์แตกทัพไป กระทั่งในปลายสมัยสมเด็จพระ

พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ประมาณ พ.ศ. 2411 ได้เกิดความวุ่นวายขึ้นในมณฑลลาวพวน เนื่องจากพวกฮ่อ ซึ่งกองทัพไทยได้ยกขึ้นไปปราบปรามจนสงบได้ชั่วคราว ใน ปี พ.ศ. 2428 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พวกฮ่อได้รวมตัวก่อการร้ายกำเริบสืบสานขึ้นอีกในมณฑลลาวพวนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง และมีท่าที่รุนแรง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม เป็นแม่ทัพใหญ่ฝ่ายใต้และเจ้าหมื่นไวยวรนาถ เป็นแม่ทัพใหญ่ฝ่ายเหนือไปทำการปราบปรามพวกฮ่อ ในเวลานั้นเมืองอุดรธานียังไม่ปรากฏชื่อ เพียงแต่ปรากฏชื่อบ้านหมากแข้ง หรือบ้านเคื่อหมากแข้ง สังกัดเมืองหนองคายขึ้นการปกครองกับมณฑลลาวพวนและกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมแม่ทัพใหญ่ฝ่ายใต้ได้เดินทัพผ่านบ้านหมากแข้งไปทำการปราบปรามพวกฮ่อจนสงบ

ภายหลังการปราบปรามฮ่อสงบแล้วไทยมีกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสเนื่องจากฝรั่งเศสต้องการลาว เขมร ชวน เป็นอาณานิคม เรียกว่า กรณีพิพาท รศ. 112 (พ.ศ. 2436) ด้วยพระปรีชาญาณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงยอมเสียสละส่วนน้อยเพื่อรักษาประเทศไว้ จึงทรงสละดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสและตามสนธิสัญญาที่ทำขึ้นระหว่าง 2 ประเทศ มีเงื่อนไขห้ามประเทศสยามตั้งกองทหารและป้อมปราการอยู่ในรัศมี 25 กิโลเมตร ของฝั่งแม่น้ำโขง ดังนั้น หน่วยทหารไทยที่ตั้งประจำอยู่ที่เมืองหนองคายอันเป็นเมืองศูนย์กลางของหัวเมือง หรือมณฑลลาวพวน ซึ่งมีกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมเป็นข้าหลวงใหญ่สำเร็จราชการ จำต้องอพยพเคลื่อนย้ายลึกเข้ามาจนถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งชื่อ บ้านเคื่อหมากแข้ง (ซึ่งเป็นที่ตั้งจังหวัดอุดรธานีปัจจุบัน) ห่างจากฝั่งแม่น้ำโขงกว่า 50 กิโลเมตร เมื่อทรงพิจารณาเห็นว่าหมู่บ้านแห่งนี้มีชัยภูมิเหมาะสม เพราะมีแหล่งน้ำดี เช่นหนองนาเกลือ (หนองประจักษ์ปัจจุบัน) และหนองน้ำอีกหลายแห่ง รวมทั้งห้วยหมากแข้ง กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม ทรงบัญชาให้ตั้งศูนย์มณฑลลาวพวน และตั้งกองทหารขึ้น ณ หมู่บ้านเคื่อหมากแข้งจึงพอเห็นได้ว่า เมืองอุดรธานีได้อุบัติขึ้นโดยบังเอิญ เพราะเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศยิ่งกว่าเหตุผลทางการค้า การคมนาคมหรือเหตุผลอื่นดังเช่นหัวเมืองสำคัญต่างๆ ในอดีต

อย่างไรก็ตามคำว่า “อุดร” มาปรากฏชื่อเมือง พ.ศ. 2450 (พิธีตั้งเมืองอุดรธานี 1 เมษายน ร.ศ. 127 พ.ศ. 2450 โดยพระยาศรีสุริยราชวรานุวัตร “โพธิ์ เนติโพธิ์”) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีกระแสพระบรมราชโองการให้จัดตั้งเมืองอุดรธานีขึ้นที่บ้านหมากแข้ง อยู่ในการปกครองของมณฑลอูร หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2475 แล้ว ได้มีการปรับปรุงระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน ยกเลิกการปกครองในระบบมณฑลในส่วนภูมิภาคยังคงเหลือเฉพาะจังหวัดและอำเภอเท่านั้น มณฑลอูรจึงถูกยุบเลิกไปเหลือเพียงจังหวัดอุดรธานีเท่านั้น

ปัจจุบันจังหวัดอุดรธานีมีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,543,622 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 769,448 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 769,492 คน ซึ่งตามข้อมูลจำนวนสมาชิกชมรมคนรักอุดร ณ วันที่ 1 เมษายน 2553 มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 267,500 คน คิดเป็น ร้อยละ 17.33% ของจำนวนประชากรทั้งหมดของจังหวัดอุดรธานี

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการกล่อมเกลาทางการเมือง ซึ่งมีผู้ศึกษาเรื่องดังกล่าวดังนี้

กนิศากร วัฒนาคิต (2545) ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในเขตเมืองและเขตชนบทในเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า โดยทั่วไปรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นใน 2 เขต เป็นแบบไพร่ฟ้าผสมผสานกับแบบมีส่วนร่วม โดยรูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมืองของผู้นำในเขตชนบทเป็นแบบไพร่ฟ้ามากกว่าแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล อาทิ อายุ เพศ รูปแบบของการเป็นผู้นำ รายได้ ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ มีผลกระทบต่อรูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 2 แบบ ผู้นำท้องถิ่นในเขตเมือง มีส่วนร่วมทางการเมือง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของไทยและมีทัศนคติที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตยมากกว่าผู้นำในเขตชนบท ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับรูปแบบทางการเมืองของ Gabriel A. Almond and Sidney Verba ที่กล่าวว่า ในแต่ละสังคมจะมีรูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสานกัน

โกวิท คุณรัตน์ (2541) ศึกษาเรื่อง การกล่อมเกลาทางการเมืองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสังคมเมืองและสังคมชนบท : กรณีศึกษาเปรียบเทียบโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่และโรงเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียนในสังคมเมืองไม่ทำให้ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองสูงกว่านักเรียนในสังคมชนบทในทางตรงกันข้ามกลับต่ำกว่า ส่วนความแตกต่างในอาชีพบิดามารดาของนักเรียน ทั้งสองโรงเรียนทำให้ระดับการกล่อมเกลาทางการเมือง แตกต่างกัน โดยนักเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองสูงกว่า ความแตกต่างในเรื่องรายได้ของครอบครัว ทั้งสองโรงเรียนทำให้ระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองแตกต่างกันโดยนักเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองสูง ความแตกต่างในการศึกษาของบิดามารดาของนักเรียนทั้งสองโรงเรียนทำให้ระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองแตกต่างกัน โดยนักเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองสูง และ

ความแตกต่างในวิถีชีวิตของครอบครัวนักเรียนทั้งสองโรงเรียน ทำให้ระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองแตกต่างกัน โดยนักเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองสูง

ณัฐพล พุกประเสริฐ (2545) ศึกษาเรื่อง การกล่อมเกลาทางการเมืองของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า โทรทศน์เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีความสำคัญและมีบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมืองของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด โดยประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจจะรับข่าวสารทางการเมืองจาก โทรทศน์ และ โทรทศน์ก็มีผลต่อการเรียนรู้และเพิ่มความรู้ความเข้าใจของประชาชนอีกด้วย ประชาชนมีการเรียนรู้ทางการเมืองที่ดีในระดับหนึ่งอยู่แล้ว และหน่วยการเรียนรู้อื่นๆ ก็เข้าไปมีบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมืองของประชาชน ทั้งในทางบวกและทางลบ แต่บางหน่วยการเรียนรู้ก็ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับระดับการกล่อมเกลาเลย โดยที่การศึกษา อาชีพ และ รายได้ เข้าไปมีความสัมพันธ์กับระดับการกล่อมเกลาเพียงบางเรื่องเท่านั้น

ณัฐธิดา ทองแผ่น (2549) ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย และมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา คือ เพศ รายได้ต่อเดือนของครอบครัว และชั้นปีการศึกษา สำหรับปัจจัยด้านภูมิฐานะไม่มีผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

บรรจง กลิ่นสงวน (2547) ศึกษาเรื่อง การกล่อมเกลาทางการเมืองและทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองของนิสิตอยู่ในระดับสูง โดยได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านสถาบันครอบครัว สถานศึกษา รวมทั้งการรับรู้ข่าวสารการเมืองผ่านสื่อมวลชน นิสิตมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับสูง ตัวแปรจำแนกความแตกต่างของทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ได้แก่ ภาควิชาที่สังกัด ระดับชั้นปี ภูมิฐานะ อาชีพและการกล่อมเกลาทางการเมือง ส่วนตัวแปรที่มีผลต่อการจำแนกความแตกต่างของทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ได้แก่ เพศ และอาชีพบิดา

อนุจินต์ ลาภธนาภรณ์ (2546) ศึกษาเรื่อง การกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านแบบเรียน : ศึกษาเฉพาะกรณีแบบเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ผลการศึกษาพบว่า แบบเรียนสังคมชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.

2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีเนื้อหาสาระแบบเรียนกลุ่มสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ที่ใช้เรียนอยู่ในปัจจุบัน นอกจากจะสอนในเรื่องทักษะต่างๆ แล้วยังมีการอบรมกล่อมเกลากาย การเมืองให้ผู้เรียนเกิดความรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีอยู่เป็น จำนวนมากพอๆ กันทั้งสามสถาบัน ด้วยการมุ่งสอนให้ผู้เรียนเกิดความสำนึกในความเป็นไทย ให้ เกิดความรักความหวงแหนชาติ พร้อมทั้งจะเสียสละแม้ชีวิตเพื่อชาติบ้านเมือง โดยการยกตัวอย่างการ กอบกู้เอกราชของบรรพบุรุษไทยในอดีตเป็นแบบอย่างและในส่วนที่เกี่ยวกับสถาบันศาสนานั้นมุ่ง ที่จะอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเป็นคนดีด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม ยึดหลักการทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และความเกรงกลัวต่อบาป ส่วนสถาบัน พระมหากษัตริย์นั้น ได้ปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ ที่มีต่อพสกนิกรชาวไทยและแผ่นดิน โดยหวังให้ผู้เรียนได้ตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณของ พระองค์ด้วยวิธีต่างๆ เช่น การถวายความจงรักภักดีต่อพระองค์ท่าน นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาที่ปลูกฝัง เกี่ยวกับประชาธิปไตยเพียงบางส่วนน้อยเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเนื้อหาที่มุ่งปลูกฝังความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ และที่สำคัญคือ ไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องของสิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วม ทางการเมือง และการรวมตัวทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบขององค์กรต่างๆ อย่างแท้จริง

